

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ
СУПРОВІД ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-
МЕТОДИЧНОЇ СПРЯМОВАНOSTI
ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

**ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д.Ушинського»**

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-МЕТОДИЧНОЇ
СПРЯМОВАНОСТІ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

Колективна монографія

*(за результатами планової наукової теми
кафедри теорії і методики дошкільної освіти
Університету Ушинського, м. Одеса)*

Одеса 2023

УДК: 378:37.011,3-051:372.3:(159,9+37)-049,3 (08)

Рекомендовано до друку Вченою радою ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»
(протокол №2, від 28 вересня 2023 р.)

Рецензенти:

Кічук Н.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри завідувач кафедри загальної та соціальної педагогіки змільського державного гуманітарного університету

Трифонов О.С. – доктор педагогічних наук, професор кафедри початкової і дошкільної освіти Миколаївського національного університету ім. В. О. Сухомлинського

Борова В.Є. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Приватного вищого навчального закладу «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янука»

Психолого-педагогічний супровід формування професійно-методичної спрямованості особистості майбутніх фахівців дошкільної освіти: (колективна монографія) / А.М.Богуш, Л.І.Березовська, С.В.Діхтяренко, Н.В.Маліновська, Р.Г.Найда / За загальною і науковою редакцією дійсного члена НАПН України доктора педагогічних наук, професора А.М. Богуш. Івано-Франківськ : НАІР, 2023. 324 с.

У монографії представлено проблему психолого-педагогічного супроводу формування професійно-методичної спрямованості особистості майбутніх фахівців дошкільної освіти у вітчизняних закладах вищої та фахової передвищої освіти: фаховий молодший бакалавр дошкільної освіти, бакалавр та магістр дошкільної освіти. Висвітлено теоретико-методологічні аспекти формування професійно-методичної спрямованості особистості майбутніх фахівців дошкільної освіти (вихователів, вихователів-методистів ЗДО) та лінгводидактичний супровід підготовки майбутніх вихователів до розвитку мовлення дітей дошкільного віку; результати досадно-експериментальної роботи з дітьми дошкільного віку; подано аналіз психолого-педагогічного супроводу методичної підготовки майбутніх вихователів в умовах педагогічного коледжу.

Подані матеріали можуть бути використані у процесі підготовки фахових молодших бакалаврів, бакалаврів та магістрів зі спеціальності 012 Дошкільна освіта, для розроблення освітньо-професійних програм, навчально-методичних комплексів із фахових методик зі спеціальності 012 Дошкільна освіта та педагогічної практики для майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

© Автор.коллек.,2023

© «НАІР», 2023

ЗМІСТ

Переднє слово.....	
<i>Алла Богуш</i> МЕТОДОЛОГІЧНИЙ КОНТЕНТ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-МЕТОДИЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	
<i>Людмила Березовська</i> ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО СПРЯМОВАНОВОГО МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	
<i>Наталія Маліновська</i> ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ СУПРОВІД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	
<i>Станіслава Діхтяренко</i> ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	
<i>Руслана Найда</i> ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ.....	
<i>Алла Богуш</i> ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНО-СПРЯМОВАНОЇ МОВЛЕННСВОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ-МЕТОДИСТІВ ЗДО.....	

Переднє слово

У монографії позиціоновано результати планової науково-дослідної роботи кафедри Теорії і методики дошкільної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського з теми «Психолого-педагогічний супровід формування професійно-методичної спрямованості особистості майбутніх фахівців дошкільної освіти»

Суб'єктами психолого-педагогічного супроводу формування професійно-методичної спрямованості особистості майбутніх фахівців дошкільної освіти виступили: здобувачі освітнього рівня «молодший бакалавр», «бакалавр» та «магістр» спеціальності 012 Дошкільна освіта; вихователі закладів дошкільної освіти; викладачі закладів вищої освіти; методисти, директори ЗДО.

Державним стандартом вищої освіти України передбачено формування інтегральної компетентності фахівців дошкільної освіти, що визначається як здатність компетентно розв'язувати складні комплексні завдання і проблеми в галузі менеджменту та моніторингу дошкільної освіти, вищої освіти й науково-дослідної діяльності, керуючись принципами толерантної комунікації, культурної і міжкультурної взаємодії, творчої, креативної й інноваційної професійної діяльності у виробничих ситуаціях, що характеризуються невизначеністю умов і вимог. Модернізація системи вищої освіти зумовила вибір теми дослідження.

Зазначимо, що аналіз педагогічної практики ЗДО засвідчив наявність низки суперечностей, які вимагають їх розв'язання, а саме:

- між вимогами сучасного освітнього простору дошкільної освіти до методологічно і теоретично підготовлених фахівців ЗДО та їхньою недостатньою методологічною і психолого-педагогічною підготовленістю;
- тенденцією сучасної освіти до підготовки творчої,

креативної особистості майбутнього фахівця ЗДО, здатного працювати за індивідуально-методичною траєкторією з дітьми і відсутністю інноваційних технологій у підготовці таких фахівців у ЗВО;

- орієнтацією вищої педагогічної школи на практико-зорієнтовану підготовку майбутніх фахівців дошкільної освіти і недостатнім методичним компонентом професійної підготовки майбутніх фахівців ЗДО.

Отже, виникла необхідність їх розв'язання. Експериментальне дослідження обраної теми було реалізовано за такими напрямками:

- Психолого-педагогічний супровід формування професійно спрямованого мовлення майбутніх вихователів ЗДО – доктор педагогічних наук, професор Л. І. Березовська.

- Лінгводидактичний супровід підготовки майбутніх вихователів до розвитку мовлення дітей дошкільного віку – кандидат педагогічних наук, доцент Н. В.Маліновська.

- Психолого-педагогічний супровід організації дослідно-експериментальної роботи з дітьми дошкільного віку в сучасних закладах дошкільної освіти – аспірантка С. В.Діхтяренко.

- Психолого-педагогічний супровід методичної підготовки майбутніх вихователів ЗДО в умовах педагогічного коледжу – доктор педагогічних наук, доцент Р.Г. Найда.

- Психолого-педагогічний супровід формування методично-спрямованої мовленнєвої особистості майбутніх вихователів-методистів ЗДО – доктор педагогічних наук, професор А. М. Богуш.

Стратегічним напрямом модернізації і подальшої розбудови дошкільної освіти є орієнтація України на науково-методичні здобутки як вітчизняних учених дошкільної галузі, так і зарубіжного досвіду, тобто входження освіти нашої країни в європейський освітній простір.

Розбудова дошкільної освіти в самостійній державі – Україні була започаткована з перших років її заснування із прийняттям першої Державної національної програми Освіта України ХХІ століття (1993), в якій вперше було позиціоновано нові вимоги до змісту й організації панівної на той час системи дошкільного виховання. Означимо найбільш вагомі з-поміж них:

- загальнозживаний на той час термін «дошкільне виховання» було замінено на «дошкільну освіту»;
- дошкільна освіта була визнана висхідною (першою) ланкою системи освіти в Україні;
- пропонувалося розробити новий зміст дошкільної освіти – Базовий компонент дошкільної освіти як державний стандарт;
- розробити критерії оцінки якості дошкільної освіти.

Натепер ці завдання успішно виконано, реалізовано концептуальні засади першої державної програми. Розроблено Закон України «Про дошкільну освіту» (2001 рік) з окремими змінами й уточненнями в наступні роки, три варіанти БКДО (1998, 2012, 2021 рр.).

В Україні постійно відбувається оновлення законодавчої бази освіти на всіх її рівнях, що відображено в низці сучасної нормативно-правової бази освіти, зокрема: Закони України: «Про освіту (2017р.), «Про фахову передвищу освіту» (2019р.), «Про затвердження Положення про дуальну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти» (2019р.), «Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2023 роки (2020р.), Національна рамка кваліфікацій (зі змінами) (2020р.), Стандарт вищої дошкільної освіти (012 Дошкільна освіта) (2019, 2020рр.).

Водночас у сьогоденних умовах воєнного часу і широкомасштабних воєнних дій на території України спостерігаються не прості взаємовідносини дітей дошкільного

віку між собою, з батьками, із вихователями, між вихователями і батьками, а також у процесі онлайн навчання і виховання дітей. Такі життєві реалії ставлять нові вимоги до підготовки майбутніх вихователів, зокрема використання ними в роботі з дітьми і батьками нових інноваційних технологій, методик, інтегральних методів, інтеграції знань не тільки з усіх фахових методик, а й міцного методологічного підґрунтя (знань із філософії, психології, соціології, освітньої науки), інформатики, економіки; вмінь і навичок працювати з дітьми в інформаційному просторі, а також сформованість професійних компетентностей майбутніх фахівців дошкільної освіти відповідно до чинних державних стандартів вищої освіти (Богущ, 2022).

Отже, якість і результативність сучасної дошкільної освіти залежить насамперед від підготовки науково (методологічно й теоретично) та методично грамотних фахівців дошкільної освіти як вихователів, так і вихователів-методистів, директорів ЗДО (тобто здобувачів магістерського рівня). У цьому зв'язку на факультеті дошкільної педагогіки і психології Університету Ушинського щорічно оновлюються навчальні дисципліни за вибором здобувачів освіти відповідно до вимог часу. Крім того, здобувачі освіти дошкільної галузі є активними учасниками науково-дослідної роботи за науковою темою кафедри, виступають з доповідями на Всеукраїнських і Міжнародних конференціях.

У монографії викладено результати наукових досліджень з теми «Психолого-педагогічний супровід формування методично спрямованої особистості майбутнього фахівця дошкільної освіти» відповідно до індивідуальних підтем у складі загальної теми дослідження.

Алла Богущ,

Психолого-педагогічний супровід гармонійного розвитку дитини в загальноосвітніх закладах: збірник матеріалів II Всеукраїнського науково-методичного семінару для науковців, практичних працівників та студентів (17 квітня 2014 року) / гол. ред. І. П. Рогальська-Яблонська та ін. Умань: АЛМІ, 2014. 116 с.

25. Про затвердження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» №755-21, від 19.10. 21 URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vinovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti>

26. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. Методологія науково-педагогічних досліджень : підруч. Рівне : Волинські обереги, 2013. 360 с.

27. Стандарт вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем підготовки здобувачів спеціальності 012 «Дошкільна освіта» URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishna-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/012-Doshk.osvita-vakalavr.28.07.pdf>

*Наталія Маліновська
кандидат педагогічних наук, доцент*

ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ СУПРОВІД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Оновлена парадигма сучасної дошкільної освіти вимагає забезпечення методичного супроводу підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, який відбувається у процесі опанування здобувачами вищої освіти фахових дисциплін. Зосередимо увагу на лінгводидактичному супроводі викладання освітнього компонента «Дошкільна лінгводидактика».

Визначимося з поняттям «лінгводидактичний супровід підготовки майбутніх вихователів до розвитку мовлення дітей дошкільного віку». На нашу думку, це процес взаємодії викладача дошкільної лінгводидактики закладу вищої освіти та здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спрямований на засвоєння майбутніми вихователями ЗДО лінгводидактичних знань, умінь і навичок; оволодіння нормативним українським літературним мовленням, формулами мовленнєвого етикету; озброєння інноваційними методиками розвитку мовлення і навчання рідної (української) мови дітей дошкільного віку; формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх вихователів ЗДО.

Виокремлення дошкільної лінгводидактики як важливої нормативної дисципліни, обов'язкової для засвоєння майбутніми вихователями закладів дошкільної освіти, продиктовано активізацією наукових досліджень із проблем розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку, збільшенням обсягу теоретичного й емпіричного матеріалу, зміною пріоритету у вихованні мовленнєвої особистості.

Фундаторкою і засновницею нового наукового напрямку – української дошкільної лінгводидактики є відома українська вчена, дійсний член НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії в галузі освіти Алла Михайлівна Богуш.

Вперше під керівництвом А. Богуш було проведено теоретико-методологічне наукове дослідження щодо можливості введення в освітній процес закладу вищої освіти української дошкільної лінгводидактики, результати якого висвітлено в монографії і докторській дисертації Т. Котик (Котик, 2005).

Українська дошкільна лінводидактика, зазначає Т. Котик, пройшла власний шлях розвитку: від часткової дидактики – методики розвитку мовлення дітей дошкільного віку в межах

педагогіки – до самостійної галузі педагогічної науки – української дошкільної лінгводидактики. Вчена ґрунтовно висвітлила методичні, історичні, лінгводидактичні і народознавчі аспекти розвитку і функціонування української дошкільної лінгводидактики, розглядаючи її як «багаторівневу й багатофункціональну систему, організовану за ієрархічним принципом, у якій теорія змісту навчання, теорія керування процесом навчання й теорія викладання основ науки є системоутворювальними ланками, кожна з яких має свої підсистеми, елементи яких взаємозалежні та взаємопов'язані між собою» (Котик, 2005: 7).

Т.Котик виокремлює «складники української дошкільної лінгводидактики: а) лінгводидактична теорія, що висвітлює вихідні теоретичні положення, науково обґрунтовані факти, ідеї, гіпотези, закономірності, принципи; б) методична парадигма, яка висвітлює методику, зокрема, засоби, форми, методи, прийоми, технології, що подають конкретні приписи, рекомендації до практичної діяльності з навчання дітей рідної мови» (Котик, 2005: 225). Означені складники взаємодіють як між собою, так і з лінгводидактичною практикою у вирішенні різноманітних питань розвитку й навчання дітей дошкільного віку рідної мови.

Змістовність, науковість, цілісний та інтегративний характер дослідження Т.Котик щодо навчання студентів української мови, високий практичний результат сприяли різнобічному пізнанню сутності української дошкільної лінгводидактики, що відповідає запитам сучасної науки і практики.

Активна наукова діяльність академіка А. Богуш у галузі української дошкільної лінгводидактики сприяла створенню вагомий наукової школи з української дошкільної лінгводидактики, яка обіймає 20 докторів наук та 80 кандидатів наук. Упровадження результатів наукових

досліджень дієвої наукової школи сприяли як модернізації методичної системи розвитку мовлення і навчання дітей рідної мови у ЗДО України, так і підвищенню якості мовленнєвого розвитку особистості майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Наукова школа А.Богуш започаткувала новий етап розвитку української дошкільної лінгводидактики – етап систематичних експериментальних досліджень, які понад 20 років здійснюються за різними напрямками: методика розвитку мовлення та навчання дітей раннього і дошкільного віку рідної мови; підготовка здобувачів вищої освіти спеціальності «Дошкільна освіта» до навчання дітей української мови; історичний аспект становлення і розвитку української дошкільної лінгводидактики та ін.

На початку ХХІ століття Міністерством освіти і науки України офіційно запропоновано ввести до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності Дошкільна освіта освітній компонент 012«Дошкільна лінгводидактика». Для студентів цієї спеціальності МОН України було рекомендовано навчальну програму «Дошкільна лінгводидактика. Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільному закладі освіти» (Упорядники Богуш А. М., Гавриш Н. В., Котик Т. М.) (Дошкільна лінгводидактика, 2002). У новій програмі було акцентовано на формуванні у студентів уміння самостійно здобувати мовні знання та творчо їх трансформувати у професійно-мовленнєвій діяльності з дітьми дошкільного віку.

На думку упорядників програми, для успішного розвитку мовлення і навчання дітей дошкільного віку рідної мови необхідно забезпечити якісну підготовку майбутніх вихователів до професійно-мовленнєвої діяльності. Задля цього у процесі вивчення української дошкільної лінгводидактики спрямовувати їх на оволодіння складниками (компетенціями) професійно- комунікативної компетентності, а саме:

Наукове видання

**Богущ Алла Михайлівна,
Березовська Людмила Іванівна,
Діхтяренко Станіслава Вадимівна,
Маліновська Натаоія Василівна,
Найда Руслана Григорівна**

Психолого-педагогічний супровід формування професійно-методичної спрямованості особистості майбутніх фахівців дошкільної освіти

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-МЕТОДИЧНОЇ
СПРЯМОВАНОСТІ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

Колективна монографія

*(за результатами планової наукової теми
кафедри теорії і методики дошкільної освіти
Університету Ушинського, м. Одеса)*

За загальною і науковою редакцією дійсного члена НАПН
України доктора педагогічних наук, професора **А.М. Богуш**

Формат 60x84 1/16. Папір офсетний
Друк цифровий
Гарнітура Times New Roman
Умовн. Друк. арк. 20,37
Наклад 300 прим.
Зам. № 004/01/22

Видавництво «НАІР»

Івано-Франківськ, вул. Височана, 18,
тел. (034) 250-57-82, (050) 433-67-93
email: fedorynir@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів
видавничої продукції №4191 від 12.11.2011р.